

روابط سالم در خانواده

سید داود حسینی

تهیه: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

بوستان کتاب
۱۳۸۶

موضوع:

تعلیم و تربیت: ۹۸ (اخلاق و علوم تربیتی: ۱۵۶)

گروه مخاطب:
عمومی.

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۱۵۲۰

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۳۴۵۰

کتاب‌های مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما: ۱۶

حسینی، داود، ۱۳۳۳ -

روابط سالم در خانواده / داود حسینی؛ تهیه مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما. قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۶.
[۲۱۶] ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۱۵۲۰). کتاب‌های مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما: ۱۶ (تعلیم و تربیت: ۹۸، اخلاق و علوم تربیتی: ۱۵۶)

ISBN 978 - 964 - 348 - 804 - 6؛ ۲۱۵۰۰ ریال؛ ۶ -

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

Dāvūd-e Hoseynī, Ravāber-e Sālem dar Khānevādeh
[Healthy Relations in the Family]

ص. ع. به انگلیسی:

کتابنامه: ص. [۲۰۹] - [۲۱۱]، همچنین به صورت زیر نویس.
۱. اسلام و خانواده. ۲. زن‌شناسی (اسلام). - روایت. ۳. روابط زن و مرد - جنبه‌های مذهبی - اسلام.
۴. ولادت و فرزندان - جنبه‌های مذهبی - اسلام. ۵. تربیت خانوادگی (اسلام). لقب. صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان.

BP ۱۵۲/ح ۵

۱۳۸۶

۲۹۷/۶۲

بوستان کتاب

روابط سالم در خانواده

- نویسنده: سید داود حسینی • تهیه: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب • نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۶
- شمارگان: ۱۵۰۰ • بها: ۲۱۵۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- ✓ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (مغایبه)، ص پ ۹۱۷، تلفن: ۷۷۲۲۱۵۵-۷، نمابر: ۷۷۲۲۱۵۲، تلفن پخش: ۷۷۲۳۳۲۶
- ✓ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب یا همکارى ۱۷۰ ناشر)
- ✓ فروشگاه شماره ۲: تهران، خ نلسطین جنوبی، دست چپ کوچه دوم (پشت)، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۵
- ✓ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان وضوی، تلفن: ۲۳۳۳۶۷۲
- ✓ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۲۲۲۰۳۷۰
- ✓ فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۲۲۲۱۷۱۲
- ✓ بخش یکتا (بخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ حافظ، فرمیده به چهار راه کالج، نیش کوچه پامشاد، تلفن: ۸۸۹۴۰۳۰۳
- ✓ نمایندگی‌های فروش کتاب مؤسسه در داخل و خارج کشور (ضمیمه برگه نظرخواهی آثار انتهای کتاب)

پست الکترونیک: E-mail: info@bustaneketab.com

دریافت پیام کوتاه (SMS): ۰۰۰۲۱۵۵

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت:

<http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سر ویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • چکیده هریس: سهیله خانانی
- چکیده انگلیسی: عبدالمجید مطهریان • فنیاء: مصطفی محفوظی • اصلاحات حروف نگاری: حسین محمدی • صفحه‌آرا: احمد اخلی • کنترل نمونه‌خوانی: محمد جواد مصطفوی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سید رضا موسوی‌منش • طراح جلد: امیرجیبی
- نظارت و کنترل: عبدالهادی اشرفی • آماده‌سازی: مهدی مظفری • سفارشات چاپ: علی علیزاده و سایر همکاران • امور چاپ: مجید مهدری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.
- ولبس مؤسسه

سید محمد کاظم شمس

فهرست مطالب

۱۳.....	دیباچه
۱۵.....	پیش‌گفتار

بخش اول: کلیات

۱۹.....	اهمیت و ضرورت بحث
۲۰.....	ارتباط چیست؟
۲۰.....	زمینه ارتباط
۲۲.....	پایه‌های روابط
۲۲.....	۱. احترام متقابل
۲۴.....	نشانه‌های احترام متقابل
۲۴.....	الف) خواندن همسر به نام مناسب و شایسته شأن او
۲۵.....	ب) سلام کردن هنگام ورود به منزل
۲۶.....	ج) استقبال از شوهر و بدرقه او
۲۷.....	۲. درک و فهم متقابل
۲۹.....	۳. واکنش و حساسیت مناسب
۳۰.....	روابط سازنده
۳۰.....	روابط مخرب
۳۱.....	شکل روابط

۱. روابط فیزیکی یا جسمانی ۳۲
۲. روابط اجتماعی ۳۳
۳. روابط عاطفی ۳۳

بخش دوم: انواع روابط اعضای خانواده

- فصل اول: روابط همسران ۳۷
- ویژگی‌های روابط سالم و سازنده همسران ۳۷
۱. احترام و تکریم یکدیگر ۳۷
۲. چشم‌پوشی از خطاها ۳۹
۳. عذرخواهی هنگام اشتباه ۴۰
- الف) آثار عذرخواهی ۴۱
- ب) پرهیز از اعتراف بی‌جا ۴۲
- ج) معذرت‌خواهی زن ۴۳
۴. برخورد منطقی ۴۳
۵. رعایت عفاف و حدود الهی در روابط خانوادگی ۴۴
۶. ایثار و فداکاری ۴۶
- عوامل مؤثر در ایجاد روابط سالم ۴۷
۱. شناخت حقوق متقابل ۴۷
- الف) تأثیر آشنایی به حقوق یکدیگر بر ایجاد روابط سالم ۴۸
- ب) انواع حقوق متقابل ۴۸
- یک - حقوق مشترک زن و شوهر ۴۹
- دو - حقوق اختصاصی زن بر شوهر ۵۰
- سه - حقوق اختصاصی شوهر بر زن ۵۲
۲. شناخت نیازهای همسر ۵۴
۳. هم‌سوئی بینش‌ها و باورهای مذهبی ۵۵
۴. هم‌آهنگی دیدگاه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ۵۷

۵۹	۵. همانندسازی زن و شوهر با یکدیگر
۶۰	۶. گفت‌وگوهای متقابل و بیان احساسات
۶۱	۷. ارضای نیاز جنسی
۶۳	۸. کسب مهارت در حل مشکلات
۶۵	۹. کمک گرفتن از مراکز و افراد باتجربه و خیرخواه
۶۷	۱۰. هم‌آهنگ کردن خود با شرایط زندگی
۶۸	۱۱. تنظیم رابطه صحیح میان دو خانواده
۷۰	۱۲. خدا ترسی طرفین
۷۲	آثار روابط سالم همسران
۷۲	۱. ایجاد آرامش روانی
۷۳	۲. ارضای نیازهای روحی-روانی
۷۴	۳. کاهش خواسته‌های بی‌جا
۷۴	الف) خودخواهی‌ها
۷۴	ب) کمبودهای عاطفی
۷۴	ج) آزمایش همسر
۷۵	د) وعده‌های پیشین
۷۵	ه) ناآشنایی با مشکل یکدیگر
۷۶	۴. کاهش اختلاف‌های خانوادگی
۷۷	۵. کاهش طلاق
۷۸	۶. رشد فکری، دینی و فرهنگی خانواده
۸۰	۷. کاهش ناهنجاری‌ها
۸۲	فصل دوم: رابطه والدین با فرزندان
۸۲	انواع خانواده‌ها در روابط با فرزندان
۸۲	۱. خانواده‌های سهل‌گیر
۸۳	رابطه سهل‌گیرانه از دیدگاه اسلام
۸۳	۲. خانواده‌های سخت‌گیر و مستبد

۸۴	الف) آثار این گونه روابط
۸۵	ب) دیدگاه اسلام در این زمینه
۸۶	۳. خانواده های مقتدر
۸۶	دیدگاه اسلام درباره روابط مقتدرانه
۸۸	روابط والدین با کودکان
۸۸	۱. محبت به کودک
۹۰	آثار محبت به کودکان
۹۱	۲. بازی با کودک
۹۲	نکات مورد توجه در بازی کودکان
۹۴	۳. سلام کردن
۹۵	۴. وفای به عهد
۹۶	۵. تأمین امنیت
۹۸	روابط والدین با نوجوانان
۹۸	۱. ایجاد اعتماد به نفس
۹۹	۲. توجه به استقلال طلبی
۱۰۰	۳. راهنمایی به موقع و توجه به مسائل جنسی
۱۰۴	۴. حساسیت در برابر دوستان نوجوان
۱۰۵	۵. آماده سازی شرایط رشد روحی و فکری
۱۰۶	روابط والدین با جوانان
۱۰۶	۱. تکریم منزلت و شخصیت دهی
۱۰۷	۲. پذیرش
۱۰۸	۳. تبادل عاطفی
۱۰۹	۴. مشورت
۱۱۱	۵. نظارت غیر مستقیم
۱۱۲	۶. زمینه سازی ازدواج
۱۱۴	۷. کمک به انتخاب شغل مناسب یا زمینه سازی آن

۱۱۶	۸. حساسیت درباره دوستان و سرگرمی‌ها
۱۱۸	ویژگی‌های رابطه سالم با فرزندان
۱۱۸	۱. هم‌آهنگی در قول و عمل
۱۱۹	۲. انتظارهای معقول از فرزندان
۱۲۰	۳. گذراندن زمانی با فرزندان
۱۲۲	۴. انتخاب شیوه‌های مراقبتی آسان
۱۲۳	۵. وضع مقررات روشن و قابل اجرا
۱۲۵	۶. ایجاد ارتباط مناسب با فرزندان
۱۲۷	۷. مشورت با فرزندان
۱۲۷	۸. هنر شنیدن سخنان آنان
۱۲۹	رابطه پدر با فرزند پسر
۱۲۹	۱. پدر و سازندگی پسران
۱۳۰	۲. پرورش‌ها و ارشاده‌ها
۱۳۳	۳. جنبه‌های الگویی پدر
۱۳۳	رابطه پدر با فرزند دختر
۱۳۳	۱. هدایت و تربیت
۱۳۴	۲. پدر، امید زندگی دختر
۱۳۵	۳. محبت به دختر
۱۳۶	رابطه مادر با فرزند دختر
۱۳۶	۱. تقلید و همانندسازی
۱۳۸	۲. جنبه الگویی مادر
۱۳۹	رفتار فرزندان با والدین
۱۳۹	۱. احترام به والدین
۱۴۰	۲. اطاعت از والدین
۱۴۱	۳. احسان به والدین
۱۴۳	الف) احسان مادی

۱۴۳	ب) احسان کلامی و رفتاری
۱۴۵	۴. دوران پیری والدین
۱۴۶	الف) محبت و ملاحظت
۱۴۷	ب) گفت‌وگوی ملایم
۱۴۷	ج) فروتنی با سالمندان
۱۴۸	د) دعا در حق پدر و مادر
۱۴۹	۵. رابطه پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها با نوه‌ها
۱۴۹	الف) نقش هم‌بازی
۱۵۰	ب) نقش جانشینی پدر و مادر
۱۵۱	ج) نقش معلمی
۱۵۱	د) نقش میهمان
۱۵۲	راه‌های ایجاد صمیمیت میان مادر بزرگ‌ها و پدر بزرگ‌ها و نوه‌ها
۱۵۲	آثار رابطه سالم پدر بزرگ و مادر بزرگ با نوه‌ها
۱۵۳	آنچه پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها باید رعایت کنند
۱۵۴	آثار روابط سالم والدین و فرزندان
۱۵۴	۱. استحکام خانواده
۱۵۵	۲. جلوگیری از فرار فرزندان از خانه
۱۵۷	۳. ارضای نیازهای عاطفی فرزندان
۱۵۸	۴. جلوگیری از اعتیاد
۱۵۹	۵. جلوگیری از بزهکاری‌های اجتماعی
۱۶۰	۶. پیش‌گیری از افت تحصیلی
۱۶۲	۷. سلامت روانی والدین
۱۶۴	فصل سوم: روابط فرزندان با یکدیگر
۱۶۴	روابط متقابل خواهر و برادر
۱۶۵	حق خواهر و برادر
۱۶۶	موقعیت فرزند بزرگ‌تر یا ارشد

عوامل ایجاد آسیب در روابط فرزندان	۱۶۸
۱. روابط ناسالم والدین	۱۶۸
۲. تبعیض میان فرزندان	۱۶۹
الف) علل تبعیض	۱۷۰
ب) آثار تبعیض بین فرزندان	۱۷۱
۳. دخالت‌های نابه‌جای فرزند ارشد	۱۷۱
عوارض این دخالت‌ها	۱۷۲
ضرورت جلوگیری از دخالت‌ها	۱۷۲
فصل چهارم: روابط با خویشاوندان	۱۷۴
خویشاوندان چه کسانی هستند؟	۱۷۴
۱. خویشاوندی نسبی	۱۷۴
۲. خویشاوندی سببی	۱۷۶
صله رحم	۱۷۶
معنای صله رحم	۱۷۷
آیه‌ها و روایات‌ها درباره صله رحم	۱۷۸
آثار صله رحم	۱۷۹
قطع رحم	۱۸۱
روایاتی درباره قطع رحم	۱۸۲
روابط عروس با پدر شوهر و مادر شوهر	۱۸۳
رابطه داماد با پدر زن و مادر زن	۱۸۵

بخش سوم: همراه با برنامه‌سازان

نقد برنامه‌های کودک	۱۸۹
۱. برجسته کردن اشتباه‌های بزرگسالان در برنامه‌های کودک	۱۸۹
۲. خشونت‌گرایی	۱۹۰
۳. تخیل‌گرایی افراطی	۱۹۱

۱۹۲	۴. طرح مسائل جنسی پنهان
۱۹۳	۵. رابطه با حیوانات (سگ، گربه و...)
۱۹۴	نقد برنامه‌های خانوادگی
۱۹۴	۱. توجه فراوان به عشق‌های زمینی
۱۹۵	۲. طعنه‌های مخرب در روابط خانواده
۱۹۵	۳. ضد و نقیض‌گویی درباره سرپرست خانواده
۱۹۶	۴. کارشناسی‌های غیراسلامی
۱۹۷	۵. تجمل‌گرایی
۱۹۹	نقد و بررسی فیلم‌ها و برنامه‌ها در زمینه روابط خانوادگی
۱۹۹	۱. روابط والدین با فرزندان
۲۰۰	۲. روابط فرزندان با والدین
۲۰۱	۳. روابط همسران
۲۰۲	نقد و بررسی تأثیر روابط ناسالم اعضای خانواده در فیلم‌ها و سریال‌ها
۲۰۲	۱. طلاق و جدایی
۲۰۲	۲. فرار فرزندان از محیط خانواده
۲۰۳	۳. بزهکاری‌های اجتماعی
۲۰۴	نقد و بررسی تأثیر روابط سالم خانواده در فیلم‌ها و سریال‌ها
۲۰۴	۱. موفقیت فرزندان
۲۰۵	۲. موفقیت شغلی همسران
۲۰۶	پریش‌های مردمی
۲۰۶	پریش‌های کارشناسی
۲۰۷	منابع برای مطالعه بیشتر
۲۰۹	کتاب‌نامه

دیباچه

برخورداری از پرورش سالم در خانواده که نخستین پایگاه تربیتی است، به فرد این فرصت را می‌دهد که در اجتماع موفق و قابل احترام باشد. خانواده محل آسایش و آرامش و آبراه کوچکی است که فرد را به اقیانوس جامعه پیوند می‌دهد. پدر و مادری که در تربیت فرزندان به گونه‌ای یک‌پارچه عمل می‌کنند و انتظاراتی تقریباً یک‌سان و مشخص دارند، فرزندان را در یک مرکز مدیریت واحد قرار می‌دهند. اگر والدین بخواهند با فرزندان‌شان صمیمی باشند، باید نخست با خود صمیمی باشند. رفتار صمیمانه اعضای خانواده می‌تواند مسیر صحیح را به فرزندان نشان دهد. نباید با دیدن کوچک‌ترین تخلف از فرزند، واکنش شدید نشان داد. برخورد منطقی با خطاها و لغزش فرزندان از اصول مهم ایجاد صمیمیت است. امتیاز دادن و تشویق کردن فرزندان در قبال کارهای مثبت نقش ارزنده‌ای در سازندگی آنها دارد. خانواده باید وقت کافی در اختیار فرزندان بگذارد و با آنها به گفت‌وگوهای سالم و سازنده بپردازد و از دیدگاه‌های آنان بهره‌گیرد؛ زیرا فرزندان دارای فکر و عقیده‌اند و باید به باورهای آنان نیز احترام گذاشت و با آنان رفتاری عادلانه داشت. والدین باید خانه را محلی امن و پناهگاهی مستحکم برای فرزندان کنند و به یکدیگر احترام بگذارند. در حضور آنان به مشاجره نپردازند و عیب‌های یکدیگر را بازگو نکنند. هرگز در حضور دیگران، به‌ویژه همسالان به پند و اندرز دادن آنان نپردازند.

همچنین سخنی به آنها نگویند که خود بدان عمل نمی‌کنند. والدین باید مسئولیت‌های مختلف زندگی را به فرزندان خود واگذار کنند تا اهل اندیشه، کار و سازندگی شوند. همچنین باید به فرزندان خود کمک کنند تا درست بیندیشند و شوق بهتر شدن، بایاقت بودن، پاکی و عفت در دوستی به وجود بیاورند.

اساساً برخورد سالم و سازنده اعضای خانواده، احترام متقابل نسبت به یکدیگر و خیرخواهی برای خویشاوندان در تکوین شخصیت فرزندان جایگاه ویژه‌ای دارد. با تشکر از پژوهشگر ارجمند جناب حجة الاسلام والمسلمین داود حسینی که مجموعه پیش‌رو را تقدیم بهره‌گیران رسانه اسلامی کرده‌اند، امید می‌رود این اثر مورد استفاده همگان قرار گیرد.

اَنَّهُ وَلِيَّ التَّوْفِيقِ

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

پیش‌گفتار

خانواده با پیمان ازدواج پایه‌گذاری می‌شود و این زوج ستون اصلی حیاتی‌ترین نهاد اجتماعی، یعنی خانواده را تشکیل می‌دهند.

هر قدر روابط میان همسران بهتر، سالم‌تر و پرجاذبه‌تر باشد، زندگی شیرین‌تر و باصفا‌تر می‌گردد و فرزندان بانشاط و موفق‌تری تربیت می‌شوند.

سلامت، استحکام و اقتدار عاطفی و منطقی خانواده در گرو برخورداری اعضا از بصیرت و بینش اجتماعی و نیز آگاهی‌های لازم در جهت سازندگی و پیش‌گیری از درگیری‌ها، تضادها و کج‌روی‌هاست. بی‌تردید، خانواده‌های لجام‌گسیخته و متزلزل، جامعه متزلزل را پدید می‌آورند. جامعه‌ای که در آن، نشانی از خانواده‌های سالم یافت نشود، میزان طلاق روز به روز افزایش می‌یابد و به از هم پاشیدن نظام خانواده می‌انجامد.

متأسفانه بخشی از زنان و مردان ما هنر زن بودن و هنر مرد بودن را بلد نیستند؛ یعنی مهارت اداره خانواده را یاد نگرفته‌اند. میانگین زمان برقراری ارتباط کلامی همسران با یکدیگر و کودکانشان بسیار ناچیز و کم است و همین امر، سبب سردی فضای خانواده شده است.

در این مجموعه، مهم‌ترین مسائل مربوط به راهکارهای برقراری روابط سالم و سازنده در خانواده بررسی شده‌اند که عبارتند از: عوامل تحکیم خانواده و

زندگی سالم زوج‌ها، ارتباط مطلوب همسران، جاذبه‌ها و دافعه‌ها، حقوق متقابل و اصول کلی رابطه بین والدین و فرزندان، مادر بزرگ‌ها و پدر بزرگ‌ها و دیگر اعضای خانواده که بر اثر ازدواج با هم آشنا می‌شوند. امید است توانسته باشیم در راه تحکیم نظام خانواده گامی هرچند کوچک برداشته باشیم.